

Samhällskritikens nödvändigheter – Om samhällsförbättrande texter i samtiden

Recenserad bok: *Innspill og utspill. Samfunnsviteren som samfunnskritiker*

Författare: Arve Hjelseth och Aksel Tjora

Förlag: Universitetsforlaget, Oslo, 2020

De båda sociologerna Arve Hjelseth och Aksel Tjora har utkommit med en bok som tar ett tag om samhällskritikens nödvändigheter. Det är en bok som handlar om samhällsengagemang, praktisk kunskap, mod och vilja att bidra med samhällsförbättrande texter i vår egen samtid. I sin bok *”Innspill og utspill. Samfunnsviteren som samfunnskritiker”* ger de en grundläggande introduktion till hur olika begrepp och perspektiv inom samhällsvetenskapen kan användas som en god utgångspunkt för att utveckla en samhällskritik. Bokens författare är verksamma vid NTNU (Norwegian University of Science and Technology).

Framställningen består av tio kapitel: 1) ”Samfunnets vitenskap”, 2) ”Offentlig sosiologi”, 3) ”Kronikker og annen formidling”, 4) ”Formidlende kronikker”, 5) ”Analyserende kronikker”, 6) ”Advarende kronikker”, 7) ”Beroligende kronikker”, 8) ”Forsvarende kronikker”, 9) ”Ti råd til kronikksskriverer”, 10) ”Grunnlaget for en kritisk offentlig sosiologi”.

Boken är mycket intresseväckande och välskriven. Den vänder sig till alla samhällsvetare med ett viktigt budskap om vilken roll och betydelse som samhällskritiken har i det moderna samhället. I bokens förord skriver de båda författarna om deras egen förhoppning med texten: *”Vi forventer ikke at alle samfunnsvitere generelt skal delta i offentligheten, men vi ønsker å vise fram samfunnsvitenskapens mulige relevans for offentlig kunnskap og debatt”*. Boken vänder sig därmed till studenter, forskare och till yrkesverksamma i olika professioner som har en vilja att kunna delta aktivt i den offentliga debatten i en sakfråga. I slutet av boken finns 91 referenser för vidare läsning.

Det som gör boken intressant och viktig är att det finns rikligt med exempel på krönikor i Norge under senare år. Läsaren får exempelvis stifta bekantskap med innehållet i 10 olika krönikor som bland annat är skrivna av bokens författare. Krönikorna är publicerade i olika dagstidningar som exempelvis i Adresseavisen, Avisa Nordland, Romsdals Budstikke och Klassekampen. Arve Hjelseth och Aksel Tjora har också gjort en analytisk kategorisering av de olika krönikorna. Det är en intressant läsning och grepp som de har gjort i sin bok. Krönikorna menar de är aktuella men inte helt tidlösa. Den första kategorisering av krönikor som författarna gör är att se om texten förmedlar eller annonserar någon form av forskning. Den andra kategoriseringen är att se om krönikan beskriver något samhällsfenomen medan en tredje kategorisering fokuserar på om texten i sig beskriver en olycklig utveckling. Den fjärde kategorin består

av en analys om texten kan karaktäriseras utifrån en utbredd oro av samhällsutvecklingen. Den sista kategoriseringen handlar om krönikan i sig försvar ett perspektiv som omfattar ett offentligt motstånd. Författarna ser att de båda första kategoriseringarna kan beskrivas som proaktiva utspel där forskare är aktiva. Övriga kategoriseringar beskrivs som reaktiva inspel. Författarna menar: ”*I mange sammenhenger kan slike dagsaktuelle innspill ha større sjanse for å fange redaksjonenes interesse og komme på trykk enn mange ordinaere kronikker, gitt at man som kronikkeforfatter er kjapp i avtrekkeren. Mange av kronikkene har naturligvis både proaktive og reaktive elementer, men gjerne med tyngdepunkt i én retning*” (s.53).

Boken avslutas med råd och rekommendationer till den som har en tanke på att skriva en krönika till en dagstidning. Arve Hjelseth och Aksel Tjora rekommenderar att man alltid först tänker igenom var någonstans texten och dess budskap hör hemma. Det är med andra ord viktigt att rikta den till ”rätt” tidning eller forum. Därefter måste var och en som skribent ställa sig frågan om texten i sig är överraskande och skriven till allmänheten. Budskapet måste vara klart och tydligt. För den som läser Arve Hjelseth och Aksel Tjoras bok får fler värdefulla råd på vägen att kunna bli en skrivande samhällskritiker och krönikör. Det här är en bok som förhoppningsvis kan få spridning i flera länder. Den rekommenderas varmt för vidare läsning.

Jörgen Lundälv

*Docent i socialt arbete vid Göteborgs universitet
och docent i trafikmedicin vid Umeå universitet*